

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

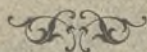
ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1880

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΙΝ

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "Η ΠΡΟΔΟΣ", Ε. Δ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

—
1903

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

— ΧΑΝΙΩΝ —

Αύξ. αριθ. 65.559

Χρονολ. Είσαγ. 15-9-2009

Ειδικότης Δίκαιο Κρίσις

Αριθ. 343.259/ΠΑΡ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΚΡΗΤΙΚΑ 607

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1880

ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ

ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΚΘΕΣΙΝ

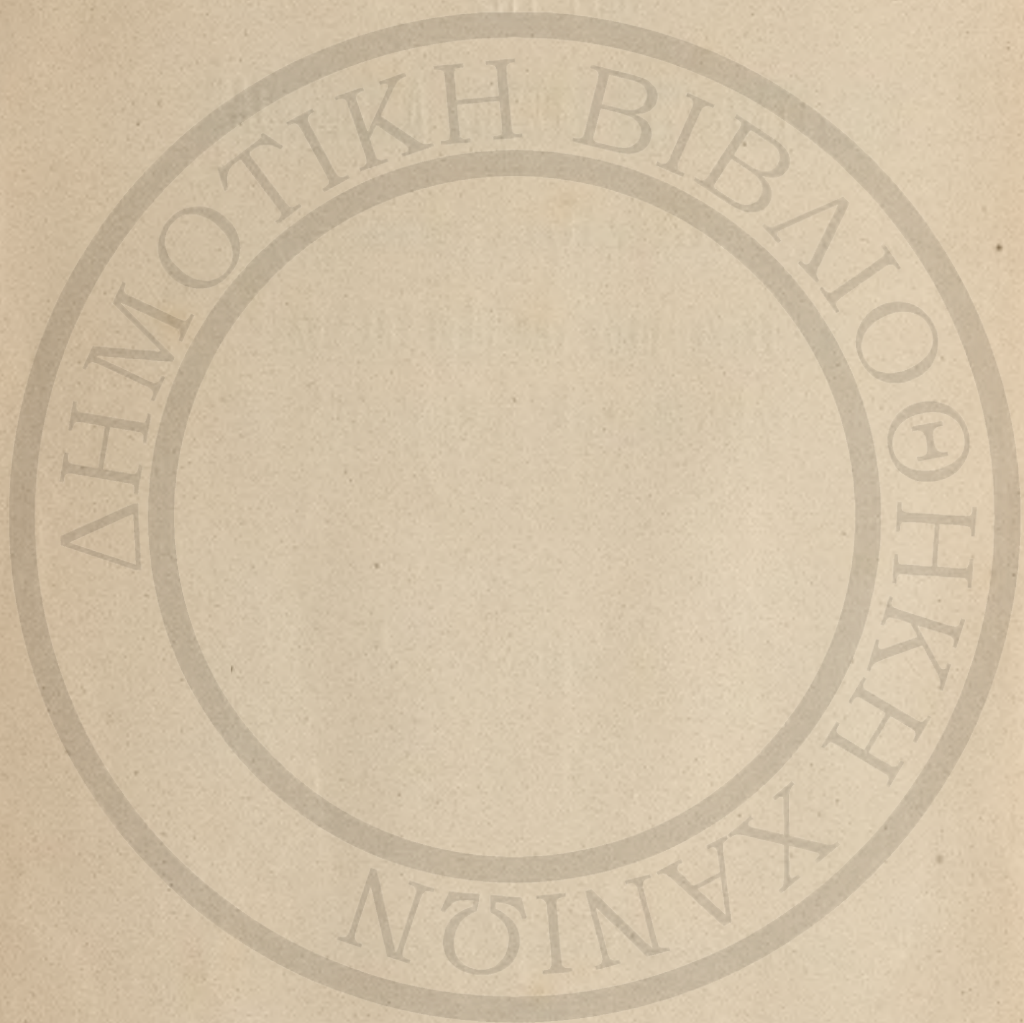

XXVI-IV-XLV.

ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ τῆς ΠΡΟΔΟΣ, Ε. Δ. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

1903

Ἐν τῇ δημοσιευθείσῃ εἰσηγητικῇ Ἐκθέσει τοῦ ὑπὸ τῆς Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπείας καταρτηθέντος νομοσχεδίου τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, ἀνεγνώσαμεν αὐστηράς κρίσεις περὶ τῶν κενῶν καὶ ἐλλείψεων τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ἐκθέσει ἀναγράφεται καὶ ἡ ἐξῆς δικαιολογία τῶν καταγεληθέντων κενῶν καὶ ἐλλείψεων. «Ἡ Δικονομία τοῦ » τοῦ ἔτους 1880 συνταχθεῖσα καθ' ὄν χρόνον ἡ Κρήτη » διετέλει εἰσέτι τελείως ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν, ἐν βρα- » χεὶ διαστήματι καὶ ὑπὸ περιστάσεις ἐντελῶς ἐκτά- » κτους, κύριον προέθετο σκοπὸν ἵνα ἀποτελέσῃ ἰδίαν » νομοθεσίαν ἀπὸ τὴν τῆς Τουρκίας καὶ δι' ἀπλῶν δια- » τάξεων ἐπέλθῃ ἐπίκουρος εἰς τὴν λύσιν τῶν δικαστι- » κῶν διενέξεων τῶν διαφερομένων». Ἡ βεβαίωσις αὕτη εἶνε ἀκριβῆς καὶ σύμφωνος πρὸς τὰ πράγματα, ἤρκει δὲ φρονοῦμεν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀνάγκην τοῦ καταρτισμοῦ νέου νομοθετήματος ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὰς σημερινὰς πολιτειακὰς περιστάσεις καὶ πρὸς τὰς κοινωνικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς τῆς Νήσου νέας συνθήκας, οὐδεὶς δὲ λόγος ὑπηγόρευε τὴν ἀνάλυσιν πάσης ἐλλείψεως ἢ παντὸς κενοῦ τοῦ νομοθετήματος τοῦ ἔτους 1880· ἐφ' ὅσον, ὡς ἐβεβαιώθημεν, πρῶτος ὁ συντάξας αὐτὸ κ. Σκαλτσούνης ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην, τῆς συμπληρώσεως καὶ τῆς ριζικῆς αὐτοῦ μεταβολῆς. Ἀλλὰ

ἢ διὰ τῆς ἐκθέσεως γενομένη ἐπίκρισις καὶ ἐξονύχισις ἰδιαιτέρων τινῶν ὀρισμῶν τῆς Δικονομίας, μέχρι καὶ παροραμάτων γραμματικῶν ἢ καὶ ἄλλων νομικῶν ὀρισμῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς διορθωθέντων, οὔτε ἐξηγεῖται οὔτε ἀνασκευάζεται διὰ τῆς γενικῆς καὶ ἀορίστου παρατηρήσεως περὶ τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων καθ' ἃς κατηρτίζετο, ἐὰν μὴ αὐταὶ ἀκριβωθῶσι καὶ συναρμολογηθῶσι μὲ τὰ ὑπάρχοντα κενὰ καὶ ἐὰν μὴ ἀποδειχθῇ ὅτι τὰ σπουδαιότερα αὐτῶν ἐπεβάλλοντο ἐξ αὐτοῦ τοῦ πολιτειακοῦ, πραγματικοῦ καὶ προσωπικοῦ περιεχομένου ἐν ᾧ εἰργάζετο ὁ Συντάξας τὸ νομοθέτημα.

Συμφώνως πρὸς τὴν σύμβασιν τῆς Χαλέπας ἡ Ὀθωμανικὴ Κυβέρνησις ἀνεγνώρισεν εἰς τὴν Κρητικὴν Συνέλευσιν τὸ δικαίωμα τῆς συντάξεως δικονομικῶν νομῶν ὡς καὶ κανονισμῶν περὶ συμβολαιογραφείων καὶ ὑποθηκοφυλακείων ἐντὸς δὲ τῶν ὅρων τούτων καθωρτίζετο ἅπαντα ἢ ἀρμοδιότης τοῦ ἐπιχειρήσαντος τὴν διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν τῆς Νήσου ὀργάνωσιν. Ἀλλὰ πρώτη καὶ σπουδαία δυσχέρεια παρακωλύουσα πᾶσαν μεταβολὴν ἀνεφύετο ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν ἀστικῶν ὑποθέσεων ὑφισταμένης διπλῆς δικαιοδοσίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν τούτέστι δικαστηρίων ἀπεφαινομένων καὶ δικαζόντων ἐπὶ πάσης δίκης ἢ ἐξωδίκου ὑποθέσεως ὀρώσης τὰς ἀδιαθέτους ἢ ἐκ διαθήκης κληρονομίας, τὰς περὶ ἀνηλικίων καὶ ἐπιτρόπων, τὰς περὶ προικός, τὰς περὶ γνησιότητος τέκνων, περὶ δωρεῶν καὶ ἐν γένει περὶ δικαίων ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐφαπτομένων τῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν κληρονομιῶν. Ἐπὶ πάντων δὲ τούτων

ἀρμόδια ἦσαν ἐν πάσαις ταῖς τουρκικαῖς ἐπαρχίαις τὰ ἐκκλησιαστικά δικαστήρια ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῶν ἐπισκόπων ἐργαζόμενα καὶ δικάζοντα φαινομενικῶς μὲν σύμφωνα πρὸς τὰ ὀριζόμενα ἐν τῷ ἀτελεστάτῳ ἐγχειριδίῳ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου τοῦ Ἀρμενοπούλου ἐν πράγματι δὲ κατὰ ἐπιείκειαν ἢ καὶ κατὰ τὴν βούλησιν καὶ αὐθαιρεσίαν ἐπισκόπων καὶ δημογερόντων. Πόσαι δὲ καὶ τίνες εἶνε αἱ κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐκκλησίας αἰτιάσεις ὑπὸ τῶν δικάζομένων καὶ τίνα τὰ κατ' αὐτῶν ἐπεχειρόμενα παράπονα καὶ μομφαὶ ὑπὸ τῶν κατὰ τὰς δίκας ἡττημένων γνωρίζουσι πάντες οἱ κατοικοῦντες ἢ καὶ ἐπίσκεπτόμενοι μόνον τὰς Τουρκικὰς ἐπαρχίας.

Ἐξ ὧν ἀναγινώσκομεν ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ κ. Ι. Σκαλτσούνη, παρασχόντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν συνεργασίαν του εἰς τὸν ἀείμνηστον Φωτιάδην, Γενικὸν τῆς νήσου Διοικητὴν, δύο κυρίως ἐπέστησαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀντικείμενα ἐπειγούσης μελέτης καὶ ρυθμίσεως. Ἡ κατάργησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ ἡ ἀντικατάστασις αὐτῶν διὰ λαϊκῶν ὑπὸ χριστιανῶν συγκροτουμένων, συγχρόνως δὲ καὶ στοιχειώδης τις νομοθέτησις περὶ διαθηκῶν, περὶ κληρονομικοῦ δικαίου, περὶ προικός, περὶ δωρεῶν περὶ συντάξεως διαθηκῶν καὶ ἐν γένει περὶ παντὸς ἀποτελοῦντος τὴν ἐξαιρετικὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ἀλλὰ πᾶσα εἰσαγωγὴ νομοθετημάτων περὶ οὐσιαστικοῦ ἀστικοῦ δικαίου ἀπηγορεύετο ὑπὸ τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας, πᾶσα δὲ ἀντικατάστασις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων διὰ τῆς Πολιτικῆς Δικο-

νομίας ἔδει νὰ κυρωθῆ ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου οὐδ' ἐν αὐτῇ ἐδύνατο ἐπομένως νὰ γείνη λόγος περὶ συγκροτήσεως πολιτικῶν δικαστηρίων ὑπὸ χριστιανῶν μόνον ἢ περὶ νέων νόμων ἀστικοῦ δικαίου. « Συμφώνως πρὸς τὰ χριστιανικὰ δόγματα, ἔγραφεν ὁ κ. Σκαλτσούνης εἰς τὴν πρὸς τὸν Διοικητὴν Φωτιάδην ἐκθεσίᾳ του, ὁ κύκλος τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἐκκλησίας εἶνε ὅλως ἠθικὸς καὶ πνευματικὸς. Ἱστορικὰ γεγονότα καὶ συμβάντα ἐπέβαλον εἰς τοὺς ποιμένας τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας βαρύτερα καὶ ἀλλότρια καθήκοντα. Οἱ Ἠγεμόνες τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ ἐποπτεύωσι τὰ περὶ οἰκογενειακῶν καὶ κληρονομικῶν δικαίων τῶν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν των χριστιανῶν. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐθεωρήθη ὡς μέγα τῶν χριστιανῶν προνόμιον οἱ δὲ ἀρχηγοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀνεδείχθησαν ἐπὶ ὀλοκλήρους αἰῶνας οἱ ἀληθεῖς φρουροὶ καὶ προστάται καὶ αὐτῶν τῶν ἀστικῶν δικαίων τῶν χριστιανῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ τῶν ἐν Κρήτῃ πραγμάτων μεταβολὴ καὶ τὸ συμφέρον αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας ὑπαγορεύουσι τὴν βαθμηδὸν αὐτῆς ἀπαλλογήν ἀπὸ βάρους ἀλλοτρίων φροντίδων καὶ μεριμνῶν ».

Ἐνῶ ὅμως τοιοῦτοι σπουδαῖοι λόγοι ὑπηγόρευον τὴν κατάργησιν τῆς ἐκτάκτου δικαιοδοσίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἕτεροι καὶ σπουδαιότεροι ὑπηγόρευον τὴν ἐπὶ τινὰ χρόνον διατήρησίν των, ὑπὸ ὅρου τινάς, ὅπως μὴ τὰ δίκαια καὶ συμφέροντα τῆς χριστιανικῆς κοινότητος ἐκτελῶσιν εἰς τοὺς κινδύνους τῆς μὴ

υπάρξεως νόμων οικογενειακοῦ καὶ κληρονομικοῦ δικαίου καὶ τῆς μὴ συγκροτήσεως πολιτικῶν δικαστηρίων ἐπιτιοῦτων ἀντικειμένων ἐκ χριστιανῶν δικαστῶν συγκροτουμένων. Πρὸς ἀποσόβησιν τῶν κινδύνων τούτων ὁ κ. Σκαλτσούνης προέβη, μετὰ προηγουμένην συνωνόησιν μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Γενικοῦ Διοικητοῦ κ. Φωτιάδου, εἰς τὸν καταρτισμὸν ὅλως πρωτοτύπου νομοθετήματος ἀγνώστου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νομοθεσίας ὡς ἦσαν ὅλως πρωτότυποι καὶ ἑκτακτοὶ αἱ περιστάσεις ὑφ' ὧν ἐκλήθη νὰ νομοθετήσῃ.

Πρὸ τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας ὁ Σουλτάνος ἐξέδωκε διάταγμα κανονισμοῦ τῆς Συνελεύσεως τῶν Κρητῶν ἐχούσης ὅλως διοικητικὴν ἀρμοδιότητα, περὶ μέσων συγκοινωνίας τουτέστι, περὶ δανείων, περὶ εὐκολιῶν βιομηχανίας καὶ περὶ μέτρων δυναμένων νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐν ἄρθρῳ δὲ 28ῳ ἀνεγνωρίζετο ἡ ἀρμοδιότης τῶν ἰδιαιτέρων συνελεύσεων τῶν μωαμεθανῶν καὶ τῶν χριστιανῶν νὰ κανονίζῃ ἐκάστη αὐτῶντὰ περὶ λατρείας περὶ ναῶν καὶ θρησκευτικῶν λειτουργιῶν καὶ σχολείων, ἐν τέλει δὲ τοῦ ἄρθρου ἐπεξετείνετο παραδόξως, βεβαίως δὲ καὶ κατὰ παράβλεψιν, ἡ ἀρμοδιότης πάσης ἰδιαιτέρας Συνελεύσεως πέραν καὶ αὐτῆς τῆς ἐξουσίας τῆς Γενικῆς. Ὑπῆρξε παρόραμα ἢ ἀπρονοησία ; τοῦτο εἶνε ἀδιάφορον ἀπέναντι ρητοῦ ὀρισμοῦ ἐν ᾧ ἀνεγινώσκετο «θέλουσι συζητεῖσθαι» ἐν τοιαύταις μερικαῖς συνεδριάσεσι πᾶν τὸ ἀποβλέπον «τὰ δικαστικὰ πράγματα τὰ ἐμπεπιστευμένα εἰς ἐκάστην κοινότητα». Σύμφωνα δὲ πρὸς τὸ Αὐτοκρατορικὸν διά-

ταγμα αἱ ἀποφάσεις μόνον τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ὑπεβάλλοντο εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Σουλτάνου κατὰ δὲ τὸ ἐπικρατήσαν ἔθιμον αἱ τῶν μερικῶν Συνελεύσεων ἀποφάσεις ἐκυροῦντο ὑπὸ μόνου τοῦ Διοικητοῦ. Ὁ κ. Σκαλτσούνης ἐπωφεληθεὶς τῆς εὐρυτάτης ταύτης διατάξεως τοῦ σουλτανικοῦ τούτου διατάγματος κατήρτισε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Εἰδικὴ Δικονομία» νομοθέτημα γενόμενον δεκτὸν ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Συνελεύσεως καὶ κυρωθὲν ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ μόνον.

Διὰ τοῦ νομοθετήματος τῆς Εἰδικῆς Δικονομίας ἐνομοθετοῦντο μὲν δι' ἀστικῶν καὶ οὐσιαστικῶν νόμων τὰ περὶ κληρονομιῶν καὶ διαθηκῶν καὶ γάμων, καὶ προικῶν καὶ δωρεῶν συνιστῶντο δὲ καὶ χριστιανικὰ δικαστήρια διατηροῦντα κατ' ἐπίφασιν ἐκκλησιαστικὸν χαρακτήρα ὑπαγόμενα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον ὡς Ἀνωτάτην δικαστικὴν ἐξουσίαν καὶ συνεδριάζοντα ἐν ταῖς δημογεροντίαις, ἀλλ' ἔδει νὰ συγχροτοῦνται ὑπὸ τακτικῶν δικαστῶν ἅμα καὶ δημογερόντων χριστιανῶν. Κατὰ συνεννόησιν δὲ γενομένην μεταξύ τοῦ Διοικητοῦ καὶ τοῦ κ. Σκαλτσούνη τὰ ἕκτακτα ταῦτα δικαστήρια θὰ κατηροῦντο ἅμα ὡς ἐφηρμόζετο ὡς νόμος τῆς Νήσου ἢ καταρτισθεῖσα Εἰδικὴ Δικονομία, ὡς τοιοῦτος δὲ ἐν πράγματι ὀριστικῶς ἀνεγνωρίζετο ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, καίτοι μὴ κυρωθεὶς ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου. Τότε δὲ θὰ κατηροῦντο τὰ ἕκτακτα χριστιανικὰ δικαστήρια ὅτε διὰ νόμου ἀποδεχομένου ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἐκαλοῦντο χριστιανοὶ τακτικοὶ μόνον δικασταὶ πρὸς ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν

τῶν ὀρισμῶν τῆς εἰδικῆς Δικονομίας (ὄρα Ἐπομνημονεύματα Σκαλτσούνη ἐν σελίδι 298).

Πάντα ταῦτα ἔδει νὰ τελεσθῶσι μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κ. Σκαλτσούνη ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ καὶ μετὰ πλήρη πεποίθησιν ἐπιτυχίας. Καὶ πάντα ἐξετελέσθησαν μετὰ πολλῆς ἐπιτηδειότητος ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Φωτιάδου.

Τὰ γεγονότα ταῦτα δίδουσι τὴν ἐξήγησιν τῶν ἐν τῇ Πολιτικῇ Δικονομίᾳ ὑπαρχόντων κενῶν περὶ ἐπιθέσεως σφραγίδων κατὰ τὴν ἐναρξιν κληρονομιῶν, περὶ ἀπογραφῆς, περὶ διορισμοῦ καὶ λογοδοσίας ἐπιτρόπων, περὶ ὑποθέσεων ἀναφερομένων εἰς προίκας καὶ περὶ χωρισμοῦ τῆς περιουσίας τῶν συζύγων περὶ ὧν γίνεται μνεῖα ἐν τῇ Ἐκθέσει. Τὰ κενὰ ταῦτα ἐπεβάλλοντο ἐκ τῆς ἐφαρμοσθείσης μεθόδου καὶ ἐκ τοῦ μελετηθέντος συστήματος καθόσον ἐν τῇ ὑποβληθησομένῃ Πολιτικῇ Δικονομίᾳ εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ Σουλτάνου δὲν ἔπρεπε νὰ περιληφθῶσι ἀντικείμενα σχετιζόμενα πρὸς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ πρὸς τοὺς ὀρισμοὺς τῆς Εἰδικῆς δικονομίας ἐν ἧ κατὰ χωρίσθησαν σπουδαῖοι ὀρισμοὶ ἀστικοῦ δικαίου χρῆζοῦσης μόνον τῆς κυρώσεως τοῦ Διοικητοῦ. Εἰς μεταγενεστέραν δ' ἐποχὴν καὶ ὅτε ἡ Εἰδικὴ Δικονομία, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν Σουλτανικὴν κύρωσιν, ἀνεγνωρίσθη ὡς νόμος τῆς Πολιτείας καὶ ἐφηρμόσθη ἀκωλύτως ἐδύναντο βεβαίως νὰ συμπληρωθῶσι τὰ κενὰ, ἀλλ' εἴτε διότι ἐθεωρήθη περιττὸν περιμενομένης ριζικωτέρας μεταβολῆς, εἴτε διότι ἐπέθη εἰς ἀργίαν ἡ Συνέλευσις ἐπὶ πολλὰ ἔτη, εἴτε διότι ὁ

Φωτιάδης ἐθεώρησεν ὅτι δὲν ἦτο συνετὸν ν' ἀποκαλυφθῆ ἡ γενομένη δι' ἀποσιωπήσεως νομοθέτησις τῆς Εἰδικῆς Δικονομίας ἐν παραβάσει τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας, ἀπέμεινον τὰ κενὰ ἀνευ ἀτόπου τινὸς, ἐν τῇ πράξει συμπληρούμενα ἢ ἐκ τῶν προηγουμένως γενομένων ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἢ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν περὶ τὴν Πολιτικὴν Δικονομίαν τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων, τελευταῖον δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐγχωρίου νομολογίας.

Καὶ ἄλλα βεβαίως κενὰ ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Δικονομίᾳ τοῦ ἔτους 1880 μὴ ἐπιβληθέντα μὲν ἐκ τοῦ ἐφαρμοσθέντος συστήματος πρὸς νομοθέτησιν οὐσιαστικῶν νόμων ἀλλ' ὑπαγορευθέντα εἰς τὸν Συντάξαντα αὐτὴν ἐκ τῆς ἰδέας τῆς ἀπλουστεύσεως καὶ τῆς δι' αὐτῆς ρυθμίσεως τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων ὅπως μὴ οἱ τότε δικασταί, ἄγευστοι πάσης ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, ἐπισκοτίζωνται ἐκ τῆς πληθύος τῶν διακρίσεων καὶ τῶν λεπτολογιῶν. Περὶ ἐξόδων, ἀ αγινώσκομεν ἐν τῇ Ἐκθέσει, ἐντελῶς παρέργως γίνεται λόγος ἐν τῇ Δικονομίᾳ τοῦ ἔτους 1880, περὶ ὧν αἰ νεώτεραι δικονομίαι περιέχουσι δεκάδας ἄρθρων, τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο καὶ εἰς τὰ περὶ ὁμοδικίας ρυθμιζόμενα δι' ἐνὸς μόνου ἄρθρου. Ἄλλ' ἐὰν ὁ συντάξας τὴν Ἐκθεσιν ἤθελεν ἀναγνώσει τὸ μετὰ τοῦ σχεδίου τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880 ὑποβληθὲν ἔγγραφο πρὸς τὸν Διοικητὴν Φωτιάδην θὰ ἐπέιθετο ὅτι ὁ Συντάκτης αὐτοῦ δὲν προέθετο σκοπὸν νὰ μεταφράσῃ ἢ ἀπομιμηθῆ τὰς νεωτέρας νομοθεσίας, ἀνομολογῶν δὲ ὅτι ἀπεμακρύνετο ἀπ' αὐτῶν κατήρτισε προ-

σωρινόν νομοθέτημα σύμφωνον πρὸς τὰς περιστάσεις
ἰδιαιτέραν καταβάλλων προσπάθειαν ὅπως «οἱ καθιε-
»ρούμενοι ὀρισμοὶ καὶ διατάξεις καταστῶσιν εἰς πάντας
»καταληπτοὶ καὶ εὐκόλου ἐφαρμογῆς».

Ἐν ἐνὶ δὲ λόγῳ ἡ Δικονομία τοῦ ἔτους 1880 ἦτο
πρωτότυπον νομοθέτημα ἐν σπουδῇ γενόμενον καὶ ὠρι-
σμένον νὰ συμβιδάσῃ καὶ θεραπεύσῃ ἀνάγκας μεταβα-
τικῆς καὶ ὅλως ἀνωμάλου ἐποχῆς, οὐχὶ δὲ σήμερον
δικαίως κρινόμενον διὰ τῶν ἀπολύτων ἀρχῶν τῆς ἐπι-
στήμης ἢ διὰ συμπαραβολῆς μετ' ἄλλων νεωτέρων νο-
μοθετημάτων ἐν πάσῃ ἐπιστημονικῇ καὶ πραγματικῇ
ἐλευθερίᾳ καταρτισθέντων ὅπως ἐφαρμοσθῶσιν ὑπὸ δι-
καστῶν νομομαθῶν καὶ πεπειραμένων. Τὰς δὲ περὶ δι-
καστικῶν ἐξόδων δεκάδας ἄρθρων τῶν νεωτέρων νομο-
θετημάτων, καὶ δὴ τῆς νεωτέρας Κρητικῆς Δικονομίας,
καὶ τὰς περὶ αὐτῶν λεπτολόγους διακρίσεις οὐδὲ κἂν θὰ
ἤννοον οἱ δικασταὶ τοῦ 1880, ὅτε μάλιστα οὔτε ὁ περὶ
δικηγόρων ἀρπακτικὸς νόμος τοῦ Μαχμουτ ἦτον ἐν
ἐνεργείᾳ, οὔτε ὁ ἀλλόκοτος σημερινὸς τῶν 55 ἄρθρων
ἐπρογινώσκετο, αἱ δίκαι δὲ διεξήγοντο διὰ τῶν δικολά-
βων ἀντὶ γροσίων. Εὐχόμεθα ὅπως τὰ ἀντικαταστη-
θέντα δέκα καὶ τρία ἄρθρα ὑπὸ τῆς σημερινῆς Δικονο-
μίας, ἀντὶ τοῦ μοναδικοῦ τῆς του 1880, μὴ ἀπαντή-
σωσι κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν μηδεμίαν δυσχέρειαν. Ἐλπίζο-
μεν τοῦτο, βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς δεξιότητος τῶν σήμε-
ρον κατεχόντων τὰς δικαστικὰς ἑδρας. Θὰ ἦτο δὲ ἀφρο-
σύνη ἐὰν ταῦτα ἐνομοθετοῦντο ἐν ἔτει 1880.

Ἄλλὰ πλην τῶν κενῶν, γράφει ὁ συντάξας τὴν

Ἐκθεσιν, ἄλλαι οὐσιωδέσταται παρατηροῦνται ἐλλείψεις ἐν τῇ διατυπώσει. Ἴδου δὲ τίς ἡ πρώτη τῶν οὐσιωδεστάτων. Ἐν τῷ προσχεδιάσματι τῆς Δικονομίας τοῦ 1880 ἐτέθη ἐν ἄρθρῳ 1^ω ἡ λέξις δικῶν πρὸ τῆς λέξεως διενέξεων, ἐν ᾧ πάντες γνωρίζουσιν ὅτι ἐκ τῶν διενέξεων ἐγείρονται αἱ δίκαι. Οὐσιωδέστατον ἀμάρτημα! Ἔστω. Ἀλλὰ τοῦτο, ὡς βεβαιοῦται ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκθέσει, ἐπανορθώθη εἰς τὴν ὀριστικὴν τύπωσιν, ἔχοντες δ' ἐνώπιόν μας τὰς δύο ἐπισήμους ἐκδόσεις τῆς Δικονομίας οὐδαμοῦ ἀπαντῶμεν τὸν χαρακτηρισθέντα οὐσιωδέστατον σολοικισμόν. Καὶ τοῦτο μὲν εἶνε γραμματικὸν παρόραμα, τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ ἄλλου οὐσιωδεστάτου νομοθετικοῦ σφάλματος δι' οὗ ἀπεδόθη εἰς τὴν ἀπλήν ἐν τῷ ὑποθηκοφυλακείᾳ προσημείωσιν πάσης ἀπαιτήσεως ἢ στέρησις τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτριώσεως τοῦ κτήματος καὶ ἡ καθήλωσις τῆς ἀκινήτου περιουσίας τοῦ ὀφειλέτου τιθεμένων τῶν ἀκινήτων ἐφ' ὧν ἡ προσημείωσις, *extra commercium* κατὰ τὸ ἄρθρον 313 τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880; Εὐτυχῶς, ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκθέσει, ἐπῆλθεν ὁ νόμος περὶ ὑποθηκῶν ὅστις ἄλλως ἐκανόνισε τὰ πράγματα. Ἀλλὰ πότε ἐπῆλθεν ὁ περὶ ὑποθηκῶν νόμος καὶ τίς ὁ κανονίσας ἄλλως τὰ πράγματα καὶ τίνα ὑπῆρξαν τὰ διατραγωδούμενα ὡς καὶ διὰ λατινικῶν φράσεων δεϊνὰ τῶν πολιτῶν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 313; Ἴδου τί ἀψισωπάται, καὶ ὁμῶς ἰδοῦ τί ἔδει ν' ἀκριβωθῆ. Διὰ τὸν Συντάξαντα τὰ ἄρθρα 896 καὶ ἐπόμε. τοῦ Ἑλληνικοῦ σχεδίου τοῦ ἀστικοῦ κώδικος θὰ ἦτον ἀληθῶς

ἀνεξήγητος ἢ ὑπὸ τοῦ ἰδίου διατυπωθεῖσα διάταξις τοῦ ἄρθρου 313 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880. Ἄλλ' ὅτι ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ παρεισέφρυστε γραφικὸν λάθος ἀντιγραφῆως ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς γενομένης διορθώσεως.

Ἡ Δικονομία τοῦ ἔτους 1880 ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως τὴν 25 Ἰανουαρίου 1880 τὴν δὲ 2 Φεβρουαρίου 1880 ὁ κ. Σκαλτσούνης ὑποβάλλων εἰς τὴν συνέλευσιν τὸν περὶ ὑποθηκῶν νόμον ἐπρότεινε διὰ τοῦ ἄρθρου 43 τὰ ἐξῆς γενόμενα δεκτὰ ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως καὶ διορθοῦντα τὸ παρόραμα τοῦ ἄρθρου 313 τῆς Δικονομίας.

« Ἡ προσημείωσις χορηγεῖ μόνον δικαίωμα προτιμήσεως πρὸς ἀπόκτησιν ὑποθήκης ». Τὸ ἄρθρον δὲ τοῦτο ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν μετὰ τὴν ψήφισιν τῆς Δικονομίας ἐκυρώθη τὴν 30 Ἀπριλίου 1880, τὴν αὐτὴν τοὔτεστι ἡμέραν καθ' ἣν ἐκυρώθη καὶ ἡ Δικονομία, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἐκράτησεν ἐν τῇ πράξει, ὡς ὁμολογεῖται ἐν τῇ Ἐκθέσει, ὁ ὀρισμὸς τοῦ περὶ ὑποθηκῶν νόμου. Ἄριστα. Ἄριστα. Ἄλλ' ἐὰν τὸ ἄρθρον 313 δὲν ἐπέζησεν οὐδὲ ἐπὶ ἡμέραν μίαν πρὸς τί γίνεται λόγος περὶ αὐτοῦ μετὰ εἴκοσι καὶ τρία ἔτη καὶ πρὸς τί ὁ ἐκμηδενισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Συντάκτου ὀρισμὸς συγκαταριθμεῖται μεταξὺ τῶν οὐσιωδῶστατων ἐλλείψεων τοῦ δικονομικοῦ νομοθετήματος τοῦ ἔτους 1880 ;

Ἐτερον παρόραμα ἢ νομοθετικὸν λάθος θεωρεῖται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 353 καθ' ὃ τρίτος παρ' ᾧ κατὰ-

σχσεις ἐγένετο δύναται νὰ καταδικασθῆ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους δι' ὃ ἐγένετο ἡ κατάσχεσις. Καὶ διατί, ἐρωτᾶται διὰ τῆς Ἐκθέσεως, τὸ δύναται ἐνῶ ἔπρεπε ὑποχρεωτικῶς τὸ δικαστήριον νὰ τὸν καταδικάσῃ; Διότι ἀπαντῶμεν, τὸ δύναται, εἶνε ὀρθότερον σχετικῶς πρὸς ὅλην τὴν οἰκονομίαν τοῦ ἄρθρου, τὸ δὲ ὑποχρεοῦται ἐδύνατο νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς σπουδαῖα ἄτοπα καὶ ἀδικήματα. Ὑποθετίσθω ὅτι δι' ὀφειλὴν δέκα χιλιάδων δραχμῶν γίνεται κατάσχεσις παρὰ τρίτῳ πιστώματος ἢ κινητοῦ διακοσίων δραχμῶν οὗτος δὲ εἶτε ἐξ ἀμελείας εἶτε ὡς ἐκ σφάλματος ἰδίου ἢ τοῦ ὑπερασπιζοντος ἢ ἀντιπροσωπεύοντες αὐτὸν δὲν κάμνει ἐγκαίρως τὴν δήλωσίν του, ἢ τὴν κάμνει παρατύπως, εἶνε ἄρα γε δίκαιον νὰ καταδικασθῆ εἰς τὴν πληρωμὴν δραχμῶν 10,000 ὡς θὰ κατεδικάζετο ἐὰν ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀντεκαθίστατο εἰς τὴν λέξιν δύναται ἢ λέξις ὑποχρεοῦται;

Τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἄρθρου 931 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας τῆς Ἑλλάδος ἀναποκρινομένου εἰς τὸ ἄρθρον 577 τῆς Γαλλίας, καθ' ἃ ὁ τρίτος μὴ ποιῶν ἐγκύρως καὶ ἐγκαίρως τὴν δήλωσίν του καταδικάζεται εἰς τὴν πληρωμὴν τῆς ὀφειλῆς διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ κατάσχεσις, ἐμετρίασεν ἡ Γαλλικὴ νομολογία τοῦ Ἀκυρωτικοῦ καθιερώσασα τὴν ἀρχὴν ὅτι ἡ πρὸς δήλωσιν προθεσμία δὲν εἶνε ἀνατρεπτικὴ δικαιουμένου τοῦ τρίτου καὶ κατὰ τὴν περί κύρους κατασχέσεως δίκην καὶ μέχρι ἐφέσεως νὰ κάμῃ τὴν ὀφειλομένην δήλωσιν. Τὴν αὐστηρότητα ταύτην ὁ Συντάξας τὴν Δικονομίαν τοῦ

έτους 1880 έμετρίασε διά τοῦ νόμου ἀναθέσας εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ περὶ τῶν λόγων τῆς παραλείψεως τῆς δηλώσεως καὶ τοῦ δικαίου ἢ μὴ τῆς καταδίκης τοῦ τρίτου. Ἡ δὲ τελευταία δικονομία τῆς Κρήτης ὥρισεν ἐν ἄρθρῳ 692 ὅτι ὁ τρίτος μὴ δηλώσας θεωρεῖται αὐτοδικαίως καὶ ὀριστικῶς ὀφειλέτης τῶν κατασχεθέντων ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῆς ὀφειλῆς διὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ κατάσχεσις. Ἄλλ' ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἄρθρου 353 τῆς Δικονομίας τοῦ 1880 εἶνε ὅλως διάφορος δυναμένου τοῦ Δικαστοῦ νὰ καταδικάσῃ τὸν τρίτον καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους διὰ τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἡ κατάσχεσις. Τὸ αὐστηρὸν τῆς διατάξεως ταύτης δὲν ἐπέτρεπε βεβαίως νὰ ὑποχρεωθῇ τὸ δικαστήριον εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοιαύτης ὀφειλῆς, ἐὰν προφανῶς τὸ χρέος διὰ τὸ ὁποῖον ἐπεβλήθη ἡ κατάσχεσις εἶνε ἀνώτερον τῆς ἀξίας τῶν κατασχεθέντων ἢ ἐὰν ὑπάρχουν ἱκανοὶ λόγοι δικαιολογοῦντες τὸ μὴ ἔγκαιρον ἢ παράτυπον τῆς δηλώσεως.

Ἐτερον παρόραμα ἢ ἔλλειψιν ἐνδεικνύει ἡ Ἐκθεσις ὡς περιεχόμενον ἐν ἄρθροις 188—190 δι' ὧν προστατεύεται μὲν ἡ διατάραξις κατοχῆς οὐχὶ δὲ καὶ ἡ ἀποβολή. Ἄλλ' ὅτι ὑπὸ τὴν γενικὴν ρῆσιν διατάραξις περιλαμβάνεται καὶ ἡ ἀποβολὴ καταδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐπομένου ἄρθρου 191, σχετιζομένου πρὸς τὰ προηγούμενα, ἐν ᾧ γίνεται λόγος περὶ διατασσομένης εἰς τὴν διακατοχὴν ἐγκαταστάσεως, τοῦθ' ὅπερ προδήλως ἐμφαίνει ὅτι ὑπὸ τὴν ρῆσιν διατάραξις περιέχεται καὶ ἡ ἀποβολὴ διατασσομένης, ἐὰν ὑπάρχῃ περίπτωσις, τῆς ἐγκατα-

στάσεως. Οὕτω δέ και ἐννοήθη και ἐφηρμόσθη τὸ ἄρθρον ἐν τῇ πράξει ἐγκαταστάντων ἀείποτε τῶν ἐκ τῆς κατοχῆς παρανόμως ἀποβληθέντων.

Μετὰ τὰ κενὰ και τὰ παροράματα καταγγέλλονται ὑπὸ τῆς Ἐκθέσεως και δύο ἄρθρα, τὰ 83 και 202 ὡς περιέχοντα ὀρισμοὺς μὴ δυναμένους νὰ νοηθῶσι. Περίεργος διαφορὰ ἀντιλήψεως. Ἀναγνώσαντες ἀμφοτέρα διέγνωμεν περιφανῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐνὸς και τοῦ ἑτέρου ὡς και τὴν ὀρθότητα και λογικότητα ἀμφοτέρων.

Ἐν ἄρθρῳ 82 ρυθμίζονται τὰ περὶ καταργήσεως τῆς δίκης διὰ παραιτήσεως τῆς ἀγωγῆς. "Ὡρισται δ' ἐν αὐτῷ ὅτι ἐὰν ὁ ἐνάγων δὲν παρητήθῃ τοῦ ἐπιδίκου δικαίου δύναται νὰ εἰσαγάγῃ τὴν περὶ αὐτοῦ δίκην διὰ νέας ἀγωγῆς. Ὡσαύτως ἐὰν ὁ ἐναγόμενος ὑπέβαλε διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του ἀνταγωγικὰς ἀπαιτήσεις, δύναται νὰ ἐπιδιώξῃ αὐτὰς διὰ νέας ἀγωγῆς. Ἄλλ' ἐὰν κατὰ τῶν νέων ἀγωγῶν ἀντιτάσσεται ἔνστασις παραγραφῆς, ἡ καταργηθεῖσα δίκη θεωρεῖται ὡς διακόψασα τὸν πρὸς παραγραφὴν χρόνον; "Ὁχι, ὠρισται ἐν ἄρθρῳ 83 διὰ τὸν ἐνάγοντα, και δὲ, διὰ τὸν ἐναγόμενον και διὰ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ. Αἱ κατὰ τὴν πρώτην δίκην ὑποβληθεῖσαι δι' ἀνταγωγῆς ἀπαιτήσεις διέκοπτον βεβαίως τὸν χρόνον τῆς παραγραφῆς, ἡ δὲ παραίτησις τοῦ ἐνάγοντος αἴρουσα πᾶν ἔννομον ἀποτέλεσμα τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ δὲν ἐπιφέρει τὴν διακοπὴν τοῦ χρόνου τῆς παραγραφῆς, ἀλλ' ἡ παραίτησις αὕτη μηδεμίαν δύναται οὐδέ πρέπει νὰ ἐνασκήσῃ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν γενομένων δι' ἀνταγωγῆς αἰτημάτων. Ἐναντία διδασκαλία θὰ συνεπήγετο

ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τὴν ἀπώλειαν τῶν δικαίων τοῦ ἐναγομένου, ἐὰν μάλιστα διαρκούσης τῆς πρώτης δίκης συνεπληροῦτο ὁ χρόνος τῆς παραγραφῆς, τοῦ ἐνάγοντος καταργουῦντος τὴν δίκην διὰ παραιτήσεως. Ἐπὶ τῶν λόγων τούτων ἐρείδεται ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 83 ἔχουσα ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς: «Αἱ παραιτηθεῖσαι πράξεις δὲν διακόπτουν τὴν παραγραφὴν διὰ τὸν παραιτούμενον, ἀλλὰ διακόπτουσιν αὐτὴν διὰ τὸν ἀντίδικόν του». Τὸ δ' ἕτερον ἄρθρον ὅπερ, κατὰ τὴν Ἐκθέσιν, δὲν δύναται νὰ κατανηθῆ, περιεχόμενον ἐν τῷ περὶ ἐφέσεως κεφαλαίῳ ἔχει ὡς ἑξῆς: «Οἱ διάδικοι, δύναται νὰ υποβάλλωσι
» κατ' ἐφεσιν νέα νομικὰ ἐπιχειρήματα ὡς καὶ νέα πραγ-
» ματικὰ στηριζόμενα ἐπὶ ἐγγράφων, ἀλλὰ νέας προ-
» τάσεις καὶ νέας ἐνστάσεις μὴ προταθείσας πρωτοδίκως
» τότε μόνον δύναται νὰ υποβάλλωσιν ὅτε προέκυψεν
» ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐκ τῆς ἐφεσιβαλλο-
» μένης ἀποφάσεως». Τώρα ἐν τῇ Ἐκθέσει, παραλει-
πομένης ἐν αὐτῇ τῆς λέξεως ἐνστάσεις, ἐρωτᾶται, κατὰ τί διαφέρουσι τὰ νέα γεγονότα ἐκ τῶν νέων προτάσεων; Περιέργως ἐρώτησις. Ὁ πρωτοδίκως ζητήσας τὴν ἀκύρωσιν συμβολαίου πωλήσεως, λόγῳ δολιότητος, δικαιούται νὰ παρουσιάσῃ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου ἐπιστολὴν ἐνδεικνύουσαν τὰ μηχανεύματα τῆς δολιότητος, διότι πρόκειται περὶ νέου γεγονότος ἐξ ἐγγράφου ἀποδεικνυομένου, ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ φέρῃ ἐν βαθμῷ ἐφέσεως ὡς λόγον ἀκυρότητος πρότασιν περὶ ὑπερόγκου βλάβης. Ὁ αἰτήσας πρωτοδίκως ποσότητα τινα χρηματικὴν ὡς ὀφειλομένην ἐκ διαθήκης δι-

καιούται να επικαλεσθῆ κατ' ἔφεσιν ἔγγραφον νέον ἀποδεικνύον τὴν μὴ γενομένην πληρωμὴν, ἀλλὰ δὲν δικαιούται κατ' ἔφεσιν νὰ φέρῃ πρότασιν ὡς ὀφειλομένης τῆς ζητηθείσης ποσότητος λόγῳ κληρονομίας ἐξ ἀδιαθέτου. Πολλὰς δὲ ἀποφάσεις τοῦ Ἀρείου Παγού ἐν αἷς καθιεροῦται διάκρισις μεταξὺ νέων γεγονότων καὶ προτάσεων καὶ ἐνστάσεων ἀναφέρει ὁ Φλογαίτης σχολιάζων τὸ ἀρθρον 747 τῆς Ἑλλ. Πολιτικῆς Δικονομίας. Ὁ ἐναγόμενος πρὸς πληρωμὴν χρέους δικαιούται νὰ επικαλεσθῆ τὸ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου ἔγγραφον ἀποδεικνύον τὴν καταβολὴν καὶ ἐξόφλησιν, ἀλλὰ δὲν δικαιούται νὰ ἀντιτείνῃ τὴν ἐνστασιν διζήσεως. Κληρονόμος γραπτὸς ἐναγόμενος πρὸς πληρωμὴν κληροδοτήματος δικαιούται νὰ επικαλεσθῆ ἐνώπιον τοῦ Ἐφετείου ἔγγραφον ἀποδεικνύον τὸν θάνατον τοῦ κληροδόχου πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ κληρονομουμένου, ἀλλὰ δὲν εἶνε δεκτὸς νὰ ἀντιτείνῃ νέαν ἐνστασιν κατὰ τοῦ κύρους τῆς διαθήκης καὶ τοῦ κληροδοτήματος μὴ προταθεῖσαν πρωτοδίως. Ὁ δὲ λόγος τοῦ ὀρισμοῦ τούτου εἶνε προφανής. Διὰ τῆς ἀπαγορεύσεως ἐν βαθμῶ ἐφέσεως νέων προτάσεων καὶ ἐνστάσεων δὲν διατρέχουν οἱ δικαζόμενοι τὸν κίνδυνον νὰ δικασθῶσι τὸ πρῶτον προτάσεις καὶ ἐνστάσεις ἐν βαθμῶ ἐφέσεως, παρσπλαπτομένου τοῦ θεσμοῦ τοῦ διπλοῦ βαθμοῦ ἐκδικάσεως καὶ τῶν μέσων ὑπερασπίσεως ἐνώπιον τοῦ πρωτοδίως δικάζοντος δικαστηρίου τῶν ἀπαγορευομένων κατ' ἔφεσιν νέων προτάσεων ἢ ἐνστάσεων.

Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐπίκρισιν τῶν κατ' ἰδίαν δια-

τάξεων αναγινώσκομεν ἐν τῇ Ἐκθέσει ὅλως ἀορίστους καὶ δυσμενεῖς παρατηρήσεις περὶ ἄλλων οὐσιωδεστέρων δῆθεν ἐλλείψεων αἵτινες ἀποσιωπῶνται διὰ ρητορικοῦ σχήματος. Οὕτω αἱ μὲν οὐσιδέστεραι δὲν μνημονεύονται περὶ δὲ τῶν γραμματικῶν καὶ γραφικῶν παροραμάτων πολὺς γίνεται λόγος! Ἄλλ' ἐὰν ὅπωςδῆποτε ἐθεωρήθη σκόπιμον νὰ γείνη ἀνατομὴ καὶ ἀνάλυσις καὶ ἐξονύχισις τοῦ ἔργου τοῦ ἔτους 1880, δὲν ἦτον ἄραγε δίκαιον νὰ γείνη λόγος τις περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν δι' αὐτοῦ εἰσαχθέντων νέων θεσμῶν δι' ὧν καὶ ἐν Σάμῳ καὶ ἐν Κρήτῃ μετριάζονται τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Ἑλλ. Πολιτικῆς Δικονομίας πηγάζοντα ἄτοπα; Τοσοῦτον δὲ μᾶλλον ἦτο δικαία καὶ ἐμπρέπουσα ἐπισκόπησις τοιαύτη καθόσον προσκαλουμένων νὰ κατέλθωσιν εἰς Κρήτην διαπρεπῶν ἐξ Ἑλλάδος νομομαθῶν καὶ συμμετάσχωσι τῶν δεινῶν καὶ κινδύνων τῆς φυλετικῆς πάλης τοῦ ἔτους 1879, ἐγκατελείφθη μόνος ὁ Συντάξας τὴν Δικονομίαν τοῦ ἔτους 1880, ἵνα προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Φωτιάδου ἐπιχειρησθεῖσαν διοικητικὴν καὶ δικαστικὴν τῆς Νήσου ὀργάνωσιν πρὸς ἐφαρμογὴν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνέλιξιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ὀρισμῶν τῆς συμβάσεως τῆς Χαλέπας.

« Ἡ θύρα ἐκλείσθη εἰς ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι νομικῶν! Ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον διεβίβαζον ἡμῖν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν διαφόρους προφάσεις ἕκαστος προβαλλόμενος». Ταῦτα ἔγραφε καὶ ἐδημοσίευε λόγιος Κρῆς ἐν ἔτει 1879⁽¹⁾.

(1) Ὅρα ἐπιστολὴν Ρενεριέρη καὶ ὁμιλίαν I. Σφακιανᾶκη ἐνώ-

Τὸ κρίνειν τὸ ἔργον τοῦ 1880 ὡσανεὶ ἐγένετο ὑπὸ τὰς σημερινὰς περιστάσεις καθ' ἃς ἐν πληρεστάτῃ ἀνέσει καὶ ἀπεριορίστῃ ἐλευθερίᾳ συνέρχονται, ἐν πολυτελῶς κατασκευασθείσῃ αἰθούσῃ μετὰ πλουσίας νομικῆς βιβλιοθήκης, συνάδελφοι ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἐκ Κρήτης, πρὸς παρασκευὴν νομοσχεδίων, μὴ ἔχοντες περιορισμὸν τινα ἐκ συμβάσεως Χαλέπας ἢ ἐκ κινδύνων φυλετικῶν ἀντεγκλήσεων καὶ φονικῶν σπαραγμῶν ἢ ἐκ φόβων μὴ δὲν γίνωσι δεκτὰ τὰ παρασκευαζόμενα νομοθετήματα, καὶ ἀπεναντίας προστατεύόμενα μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ ἀποφασιστικότητος ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Ἄρχοντος, συνεργαζόμενοι δὲ ἐν πλήρει ὁμοφροσύνῃ ἀνώτεροι δημόσιοι λειτουργοὶ μετὰ διαπρεπῶν δικηγόρων καὶ βοηθούμενοι ὑπὸ ἱκανοτάτων ὑπαλλήλων καὶ τὰ νομοσχέδια παρασκευάζοντες κατὰ τμήματα, εἶτα δ' ἐν ὀλομελείᾳ συζητοῦντες καὶ ἐλευθέρως ἐκ τοῦ Βασιλείου λαμβάνοντες πᾶν προμελετηθὲν ἀστικοῦ κώδικος ἢ δικονομίας σχέδιον, δὲν φαίνεται ἡμῖν οὔτε δίκαιον οὔτε ἐπιεικές.

Οὔτε ἐπιεικὲς εἶνε οὔτε δίκαιον κατὰ τὴν ἐπιχειρηθεῖσαν ἐπίκρισιν ἢ ἀποσιωπῶνται τὰ ἐν τῇ πράξει ἐπελθόντα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἐπικρινόμενου νομοθετήματος. Διότι περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Δικονομίας ἀναγινώσκομεν ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκθέσει τὰ ἑξῆς: « Ἡ ἰδέα » τῆς ἀποδοχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Δικονομίας ὡς ἔχει,

πιοῦν τῆς χριστιανικῆς Συνελεύσεως ὑποδεικνύοντος καὶ τοὺς λόγους τῆς μὴ προσελεύσεως τῶν προσκληθέντων νομομαθῶν κατὰ τὸ ἔτος 1879. (Ὅρα Ἀπομνημονεύματα Σκαλτσούνη σελίς 26).

» ὅσον καὶ ἐὰν φαίνεται αὕτη ἐνέχουσα ἐθνικὴν σημα-
» σίαν, δύναται βεβαίως ὑπὸ νομικῆς καὶ πραγματικῆς
» ἀπόψεως νὰ θεωρηθῆ ἔσφαλμένη καὶ ἄστοχος. Αἱ πο-
» λυτελεῖς αὐτῆς διατάξεις, τὸ ἐπιτρεπτόν μέχρις ἀνε-
» ξαντλήτου βαθμοῦ τῶν ἐνδίκων μέσων, ἡ ἔναρξις νέου
» δικαστικοῦ ἀγῶνος κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀξυτέρου πολὺ
» τοῦ ἄρτι περατωθέντος, αἱ δαπάναι καὶ ἡ βραδύτης,
» τέλος δὲ αἱ ΑΡΑΙ αἱ ἐκπεμφθεῖσαι ἐν Ἑλλάδι κατὰ
» τοῦ κρατοῦντος συστήματος, τὸ πάθημα τῆς Σαμια-
» κῆς Πολιτείας βιωσάσης ἐπὶ 35 ἔτη διὰ τοῦ συστή-
» ματος ἐκείνου, εἶνε ἄρκετόν ἵνα ἀποτρέψωσι καὶ τὸν
» τολμηρότερον καὶ τὸν πατριωτικώτερον ἀπὸ τοιοῦτου
» ἐγχειρήματος». Ἀπέναντι τοιούτων λόγων ἀναγινω-
» σκομένων ἐν τῇ ἰδίᾳ Ἐκθέσει ὑπὸ ἀνδρὸς περὶ τὴν Ἑλ-
» ληνικὴν νομολογίαν λίαν πεπειραμένου, αἴσθημα δι-
» καιοσύνης μᾶς ὑπηγόρευσε νὰ ἐπιχειρήσωμεν τὴν ὑπε-
» ράσπισιν τοῦ ἀδικηθέντος ἔργου τοῦ ἔτους 1880. Ἡ
» Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ προβάσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους
» 1897 εἰς ἀνάκρισιν περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐφαρ-
» μογῆς τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880, καὶ ἐξετάσασα
» ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῆς Κρήτης δικαστὰς καὶ δικη-
» γόρους καὶ οἰκογενειάρχας καὶ ἐμπορευομένους καὶ γαιο-
» κτήμονας, δὲν ἤκουσεν οὔτε ἀποδοκιμασίαν, οὔτε παρά-
» πονα, κατὰ τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880, ἢ τὴν ἐν
» τῇ πράξει πληρεστάτην ἐπιτυχίαν πάντες ἐνθουσιῶντες
» ἐβεβαίουν. Ἀπέναντι τοιαύτης ὁμοφώνου ἐπιδοκιμασίας,
» μετὰ ἐφαρμογὴν εἴκοσιν ἐτῶν, ὁ μὲν διαπρεπὴς τῆς Γαλ-
» λίας νομολόγος Γαζαὶ ἐχαρακτήριζε τὸ νομοθετικὸν ἔργον

τοῦ 1880, ἐν τῇ πρὸς τοὺς πρεσβευτὰς τῆς Κων)πό-
λεως ἀναφορὰν του, ὡς ἔργον συνετώτατον, οἱ δὲ ἀποτέ-
λουντες τὴν Διεθνῆ Ἐπιτροπὴν πληροφοροῦμενοι περὶ τῆς
ἀπταιστοῦ ἐφαρμογῆς ἐν Τουρκικῇ ἐπαρχίᾳ τῶν νόμων
περὶ μεταγραφῆς καὶ ὑποθηκῶν—περὶ τῶν λαϊκῶν χρι-
στιανικῶν δικαστηρίων ἐφαρμοζόντων νόμους μὴ κυρω-
θέντας ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἀλλ' ἀποδεχθέντας ὡς γεγο-
νὸς τετελεσμένον—περὶ τῆς εὐθύτητος καὶ ταχύτητος
μεθ' ἧς αἱ δίκαι διεξάγονται, ἐξεπλάγησαν, τὸν δὲ θαυ-
μασμόν των ἐτεκμηρίωσαν δι' εἰδικοῦ ἄρθρου ἐν τῷ
σχεδίῳ τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ διὰ τῆς ὑπαγορεύσεως
τοῦ Διατάγματος τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ τῆς 17 Ἰα-
νουαρίου 1897 δι' οὗ, ἐν πλήρει τουρκικῇ ἐπὶ τῆς Νή-
σου κυριαρχίᾳ, ἐτίθετο ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Νομοθετικῆς
Ἐπιτροπῆς ὑπήκοος Ἕλληνας, ὁ Συντάξας τὸ νομοθέ-
τημα τοῦ ἔτους 1880. Οἱ δὲ Κρήτες εὐγνώμονες κατὰ
τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ Ἰ. Σφακιανᾶκη, τῶν πολυτίμων
ὑπηρεσιῶν τοῦ Συντάξαντος τὰ στοιχειώδη νομοθετή-
ματα τοῦ ἔτους 1880, ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνεργα-
σίαν αὐτοῦ μετὰ εἴκοσιν ἔτη, ὅτε καὶ πάλιν ἡ Κρήτη
εἰς δεινὰς περιήρχετο περιστάσεις, ἡ δὲ σήμερον ἐπε-
ξεργασθεῖσα τὴν νέαν Δικονομίαν Ἐπιτροπεῖα ἔκρινεν
ὅτι πρὸς πρόληψιν τῶν κακῶν ὅσα θὰ προέκυπτον ἐν
τῇ Νήσῳ, ἐὰν εἰσῆγετο ἡ Ἑλληνικὴ Δικονομία ὡς ἔχει,
δέον, συμφώνως πρὸς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν γνώμην ὑπὸ τε
τῶν δικαστῶν καὶ δικηγόρων τῆς Κρήτης, νὰ διατη-
ρηθῶσιν ἐκ τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880, σπουδαῖοι
ὀρισμοὶ καὶ σπουδαιότατα θέσμια.

Πλὴν δὲ τούτων ὀφειλόμενον καὶ δίκαιον ἦτο νὰ ληφθῆ ὑπὸ σκέψιν, πρὸ πάσης δυσμενοῦς κρίσεως, ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ ἔτους 1880 καὶ διὰ τῆς ἐπιδράσεως αὐτοῦ ἀνεπτύχθη ὁ πολιτειακὸς καὶ κοινωνικὸς βίος τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ τῆς τελευταίας εἰκοσαετίας καὶ διεμορφώθη τὸ δικηγορικὸν καὶ δικαστικὸν σῶμα καὶ ὑπάλληλοι ἐξαιρετικῆς ἰκανότητος εἰς οὓς ὀφείλεται ἡ ταχεία καὶ εὐστοχος ἐφαρμογὴ τῆς ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Σκαλτσούνη συσταθείσης ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Ἄρμοστοῦ πρώτης Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπείας ἐκπονηθείσης δικαστικῆς ὀργανώσεως, τῆς τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τοσαύτην δὲ τιμὴν περιποιήσασθαι εἰς τὴν Πολιτείαν. Καὶ ἐν ταῖς σκέψεσι ταύταις καὶ ἐν ἄλλῃ σπουδαιοτέρᾳ πασῶν θὰ ἤρνετο ὁ Συντάξας τὸ κατηγορητήριον τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880, ἐπιεικεστέρας ἐὰν μὴ δικαιοτέρας κρίσεις. Μὴ ἐφαρμοσθείσης ἐν Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880 τῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος Δικονομίας, ὡς ἐφηρμόσθη ἐν Σάμῳ ἐπὶ 35 ἔτη, ὁ Κρητικὸς λαὸς ἀπηλλάγη ὅλων τῶν κακιῶν καὶ ἀσχημιῶν ὅσαι προέκυψαν ἐν τῷ Βασιλείῳ κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς Δικαιοσύνης, ἣν οἱ ξένοι χαρακτηρίζουσιν ὡς ἄρνησιν Δικαιοσύνης, ὡς καὶ τῶν παθημάτων τῶν Σαμίων τῶν διατραγωδουμένων ἐν τῇ ἰδίᾳ ἀνασκευαζομένῃ Ἐκθέσει.

Ἄδυνάτου οὐσης τῆς ἐξελέγξεως τῶν γενικῶν καὶ ἀορίστων μορφῶν καὶ δυσμενῶν κατὰ τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880 κρίσεων, τῆς δὲ Ἐκθέσεως φερούσης τὴν ὑπογραφήν τοῦ ἀξιοτίμου Προέδρου τῶν Ἐφετῶν κ.

Τσαγρή, κατ' ἐντολήν τῆς Νομοπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπείας, ἐζητήσαμεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου πληροφορίας ὅπως ἀκριβώσωμεν ἐὰν πάντες οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὴν γενομένην αὐστηράν, καθ' ἡμᾶς δὲ καὶ ἄδικον ἐπίκρισιν. Τὸ ἐξαγόμενον τῶν ἐκζητήσεών μας εἶνε τὸ ἑξῆς :

Ἐντολὴ ἐδόθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπείας εἰς τὰ τρία αὐτῆς τμήματα ὅπως προπαρασκευάσωσι τὰς ἡτιολογικάς τῶν νομοσχεδίων ἐκθέσεις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προσυζητηθέντων. Ὁ χρόνος δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ὀλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀλλ' οὔτε πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ νομοσχεδίου τῆς νέας Δικονομίας οὔτε μετ' αὐτὴν ἐσυζητήθησαν ἢ ἀνεκοινώθησαν ἐν τῇ Ἐπιτροπείᾳ τὰ περὶ ὠρισμένων κενῶν καὶ ἐλλείψεων καὶ παροραμάτων καὶ οὐσιωδῶν μειονεκτημάτων τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880 τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς πρώτας τρεῖς σελίδας τῆς Ἐκθέσεως. Τοῦ Συντάξαντος αὐτὴν δηλώσαντος ἐν τῇ Ἐπιτροπείᾳ ὅτι θεωρεῖ ἀνεπαρκῆ εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν μάλιστα τοῦ Ἀστικοῦ κώδικος καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἐπιστημονικὴν μὲν ὀρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς δικαστικῆς ἐξουσίας, τὴν ὑπ' αὐτοῦ καταρτισθεῖσαν Δικονομίαν τοῦ ἔτους 1880 οὐδεὶς ὑπῆρχε λόγος ὅπως πρεβῆ ἡ Ἐπιτροπεία εἰς μελέτην καὶ συζήτησιν τῶν εἰδικῶν αὐτῆς ὀρισμῶν καὶ διατάξεων. Τοῦ κ. Σκαλτούνη ἀποδεχθέντος τὴν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς δικονομίας ἐπεξεργασίαν τῆς νέας τῆς Κρήτης δικονομίας ἐπὶ δύο ὅροις, α'. τῆς παραδοχῆς τῶν

γενομένων ἐν Σάμῳ μεταβολῶν, περὶ ὧν ὁ Καραθεοδω-
ρῆς πασσᾶς Διοικητῆς ἐζήτησε τὴν γνώμην του ἐκ Τερ-
γέστης ἔνθα τότε διέτριβε, β'. τὴν ἐν τῇ νέᾳ δικονομίᾳ
εἰσαγωγὴν τῶν νεωτερισμῶν ὅσαι ἐγένοντο δεκταὶ διὰ
τῆς δικονομίας τοῦ ἔτους 1880 πρὸς πρόληψιν τῶν κα-
κῶν τῆς Ἑλληνικῆς Δικονομίας, ἀμφοτέρων δὲ γενο-
μένων δεκτῶν ἐν τῇ Ἐπιτροπείᾳ. τὸ τμήμα τῆς Πολι-
τικῆς Δικονομίας, προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν τοῦ νέου
νομοθετήματος ὡς ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς, συμφῶ-
νως πρὸς τὰ ἐν τῇ ὀλομελείᾳ τῆς Ἐπιτροπείας ἀπο-
φασισθέντα, χωρὶς νὰ δοθῇ ἐντολὴ λεπτολόγου ἐπικρί-
σεως τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους 1880.

Ὁ ἀξιότιμος Πρόεδρος τῶν Ἐφετῶν λαβὼν τὴν ἐν-
τολὴν πρὸς σύνταξιν τῆς αἰτιολογικῆς Ἐκθέσεως τοῦ
νομοσχεδίου τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, δὲν προέθετο
βεβαίως σκοπὸν ν' ἀποδώσῃ εἰς πάντας τοὺς συναδέλ-
φους τὰς ἰδίας αὐτοῦ σκέψεις καὶ ἰδέας. Ληφθεῖσης τῆς
ἀποφάσεως περὶ ἀνεπαρκείας τῆς Δικονομίας τοῦ ἔτους
1880, προτάσει τοῦ Συντάξαντος αὐτήν, ὁ Πρόεδρος
τῶν Ἐφετῶν ἐθεώρησεν ὅτι ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις ἔδει
νὰ δικαιολογηθῆ καὶ διαφωτισθῆ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς,
καθόσον μάλιστα πολλοὶ τῶν βουλευτῶν ἐδοξάζον ὅτι
ἡ πλήρης ἐπιτυχία τοῦ νομοθετήματος, κατὰ τὰ εἴκοσι
τρία ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ, ἦτο λόγος ἀποχρῶν
διατηρήσεως μετ' ἐλαχίστων συμπληρωμάτων. Δη-
λώσας ὁ γράψας τὴν Ἐκθεσιν ὅτι τὸ ἔργον ἐγένετο
ἐν σπουδῇ πρὸς ρύθμισιν ὅλως ἐκτάκτου καὶ ἀνω-
μάλου δικαστικῆς θέσεως, ἔκρινεν ὅτι αἱ περὶ αὐτοῦ

παρατηρήσεις, μηδεμίαν ἠδύναντο νὰ προσάψωσι μομφὴν ἀκηδίας ἢ ὀλιγωρίας. Περὶ τούτων ὄλων πλήρη ἔχομεν τὴν πεποιθησιν, ἀλλ' ἡ διὰ τοῦ τύπου δημοσίευσις ὠρισμένων ἐλαττωμάτων καὶ ἡ ἀόριστος βεβαίωσις ὅτι καὶ ἄλλα οὐσιώδη ὑπάρχουσιν ἀποσιωπώμενα, δὲν ἐπέτρεπον τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἐξελέγξεως, ἐφ' ὅσον μάλιστα τὰ διεξηγοῦντα τὰ κενὰ τῆς Δικονομίας καὶ τὰς ἀγγελθείσας ἐλλείψεις γεγονότα δὲν εἶνε εἰς πάντας γνωστά. Μετὰ χαρᾶς δὲ πληροφορούμεθα ὅτι μετὰξὺ τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Δικαστικοῦ Συμβούλου ἀντηλλάγησαν ἐκδιγλώσεις διασκεδάσασαι πᾶσαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρανόησιν καὶ καταδεικνύουσαι, ὅτι τὸ ἐπεισόδιον ἐθεωρήθη ἀπλῶς ὑπὸ ἔποψιν ἐπιστημονικὴν διατηρουμένης ἀναλλοιώτου τῆς ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ.

